

www.medsos.gr

Ενώνουμε τη φωνή μας για το Νερό!

ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
Ε.Δ.Ε.Υ.Α.

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία

Υλοποίηση: Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS / Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΕΔΕΥΑ)

Σε συνεργασία με τις ΔΕΥΑ: ΑΓΡΙΝΙΟΥ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ, ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ, ΚΟΖΑΝΗΣ, ΛΑΜΙΑΣ, ΛΑΡΙΣΑΣ, ΡΕΘΥΜΝΟΥ, ΣΕΡΡΩΝ, ΣΥΡΟΥ

www.weareallcitizens.gr

Το έργο χρηματοδοτείται στο πλαίσιο του Προγράμματος «Είμαστε όλοι Πολίτες», το οποίο είναι μέρος του συνολικού Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του ΕΟΧ για την Ελλάδα. Διαχειριστής Επιχορήγησης του Προγράμματος είναι το Ίδρυμα Μποδοσάκη. Στόχος του Προγράμματος είναι η ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών στη χώρα μας και η ενίσχυση της κοινωνικής δικαιοσύνης, της δημοκρατίας και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Χορηγός Επικοινωνίας:
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
Ε.Δ.Ε.Υ.Α.

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Τι είναι περιβάλλον;

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Το περιβάλλον προσεγγίζεται...

- ως «πρόβλημα»...
- ως φυσικός πόρος...
- ως φύση...
- ως ο χώρος της καθημερινής μας ζωής...
- ως ο χώρος της συλλογικής ζωής...

ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
Ε.Δ.Ε.Υ.Α.

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

περιβάλλον...

Μια ολιστική και συστημική έννοια

Είναι όχι μόνο...

η φύση, η κοινωνία, «αυτό που μας περιβάλλει»...

συνδέει μεταξύ τους ...

όλους τους παράγοντες που δρουν ταυτόχρονα,
συνδυαστικά και διαχρονικά
στη φύση και την κοινωνία.

ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
Ε.Δ.Ε.Υ.Α.

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Τι είναι Περιβαλλοντική Εκπαίδευση;

ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
Ε.Δ.Ε.Υ.Α.

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Ο Ορισμός της Π.Ε. όπως διατυπώθηκε το 1970 στη Νεβάδα δίνεται παρακάτω:

“Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση είναι η διαδικασία που οδηγεί με την αναγνώριση αξιών και τη διασαφήνιση εννοιών στην ανάπτυξη των ικανοτήτων και των στάσεων που είναι απαραίτητες για την κατανόηση και την εκτίμηση της συσχέτισης ανθρώπου, πολιτισμού και βιοφυσικού περιβάλλοντος. Η Π.Ε. συνεπάγεται επίσης άσκηση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και τη διαμόρφωση ενός κώδικα συμπεριφοράς του κάθε ατόμου ξεχωριστά γύρω από τα προβλήματα που αφορούν στην ποιότητα του περιβάλλοντος.”

ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
Ε.Δ.Ε.Υ.Α.

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση...

θέτει στόχους για:

- συνειδητοποίηση - ευαισθητοποίηση
- γνώσεις
- στάσεις - συμπεριφορές
- ικανότητες
- κοινωνική συμμετοχή και δράσεις

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Παιδαγωγικό πλαίσιο ΠΕ

- διεπιστημονική προσέγγιση
- βιωματική προσέγγιση
- μάθηση μέσω ανακάλυψης
- το περιβάλλον ως πηγή και χώρος μάθησης
- άνοιγμα του σχολείου στην κοινότητα
- δράση στη μάθηση και την κοινωνία κ.ά.

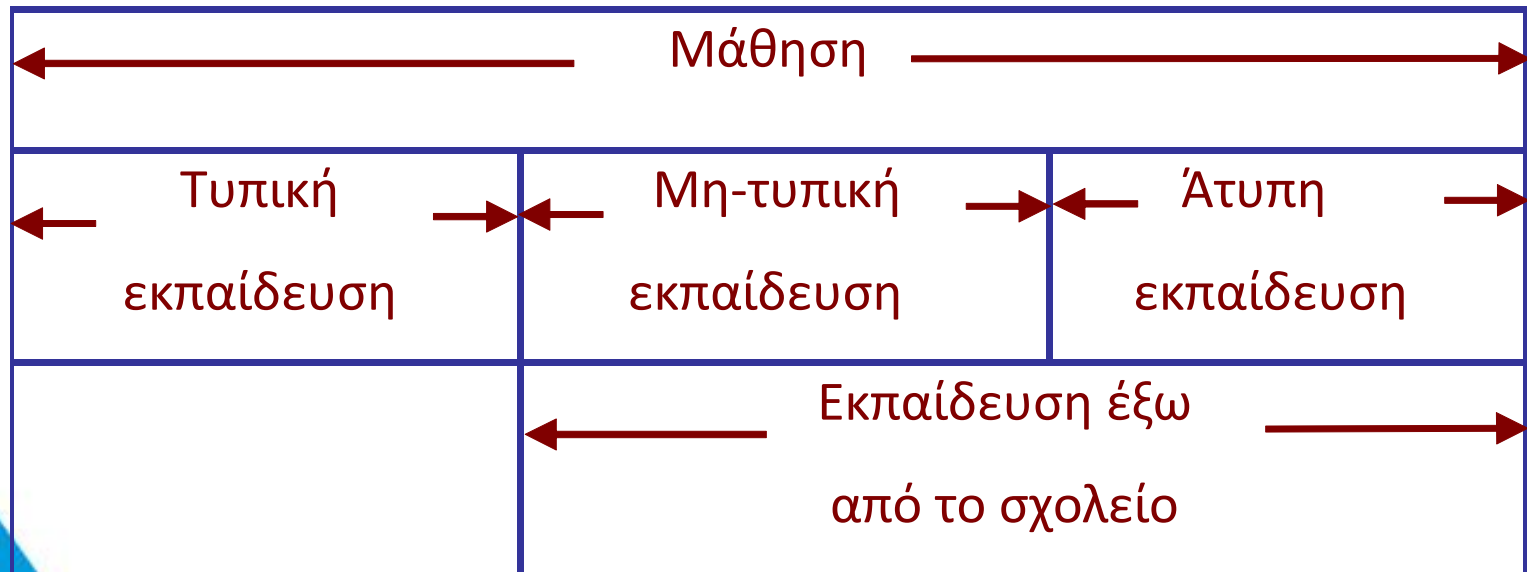
Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Μορφές εκπαίδευσης

- **Άτυπη εκπαίδευση** (*informal education*) είναι η δια βίου διαδικασία με την οποία κάθε άτομο αποκτά στάσεις, αξίες, δεξιότητες και γνώσεις από την καθημερινή εμπειρία και τις εκπαιδευτικές επιρροές του περιβάλλοντός του.
- **Τυπική εκπαίδευση** (*formal education*) είναι το ιεραρχικά δομημένο και χρονολογικά διαβαθμισμένο εκπαιδευτικό σύστημα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ως το πανεπιστήμιο, συμπεριλαμβανομένων γενικών ακαδημαϊκών σπουδών και μια ποικιλία ειδικών προγραμμάτων και ιδρυμάτων για πλήρους απασχόλησης τεχνικής και επαγγελματικής κατάρτισης.
- **Μη-τυπική εκπαίδευση** (*non-formal education*) είναι κάθε οργανωμένη εκπαιδευτική διαδικασία έξω από το καθιερωμένο τυπικό σύστημα – η οποία λειτουργεί είτε ανεξάρτητα είτε σαν κομμάτι μιας ευρύτερης διαδικασίας – που σκοπεύει στην εξυπηρέτηση συγκεκριμένων μαθησιακών στόχων και συγκεκριμένων ατόμων

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Όρια μορφών εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Coombs..

ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
Ε.Δ.Ε.Υ.Α.

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

..αλλά και σύμφωνα με τον Simkins

Τυπική & Μη
Τυπική Εκπαίδευση

Άτυπη μάθηση

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Θεματολογία

- Οι κλιματικές αλλαγές - Προστασία της ατμόσφαιρας
- Ο αέρας (η ρύπανση του αέρα στις πόλεις κτλ)
- Το νερό (η ρύπανση και εξάντληση των επιφανειακών και υπογείων νερών κτλ)
- Το έδαφος (η ερημοποίηση, η διάβρωση κτλ)
- Η ενέργεια (η εξάντληση των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων κτλ)
- Τα δάση (η προστασία και η αειφόρος διαχείριση των δασών κτλ)
- Βιοποικιλότητα/ Εξαφάνιση των ειδών
- Διαχείριση απορριμμάτων και αποβλήτων
- Ανθρώπινες δραστηριότητες (οι δομημένοι χώροι και οι λειτουργίες που επιτελούνται σε αυτούς, στο αστικό και περιαστικό πράσινο κτλ)
- Ανθρώπινες σχέσεις (οι κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις του αναπτυξιακού και περιβαλλοντικού προβλήματος, η ισότητα των φύλων, οι ανθρώπινες αξίες, τα προβλήματα μειονοτήτων κτλ)
(διαθέσιμο στο www.pi-schools.gr/perivallontiki)

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Μέθοδοι Π.Ε.

Η **μέθοδος** ορίζεται ως “ένα οργανωμένο σύστημα γνώσεων στάσεων και ενεργειών, που έχει συγκεκριμένη φιλοσοφία και καθορισμένες αρχές, ακολουθεί κάποια τεχνική και χρησιμοποιείται για την επιτυχία των σκοπών και των ιδιαίτερων στόχων της διδασκαλίας και παραπέρα των γενικών σκοπών της αγωγής” (Θ.Εξαρχάκος, 1988)

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Μέθοδοι Π.Ε.

- Χαρτογράφηση εννοιών
- Επίλυση Προβλήματος
- Πειραματική Μέθοδος
- Επισκόπηση απόψεων
- Μελέτη Περίπτωσης (Case Study)
- Δραστηριότητες Προσομοίωσης – Παιχνίδια
  - Παιχνίδια Ρόλων
  - Παιχνίδια Προσομοίωσης
- Συζήτηση
- Αντιπαράθεση (debate)
- Project (Διεκπεραίωση Προγράμματος)
- Μελέτη Πεδίου 'Η Εκδρομή Στο Πεδίο
- Τα Περιβαλλοντικά Μονοπάτια (Environmental Trails)
- Καταιγισμός ιδεών (Brain Storming Session)
- Διάλεξη

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Η Αειφορία...

- Ολιστική έννοια, γενικότερη του «περιβάλλοντος»...
δεν συνδέει απλώς, **ρυθμίζει, ενσωματώνει** ταυτόχρονα το περιβάλλον, την κοινωνία, την οικονομία και την πολιτική
- θέτει μακροπρόθεσμους στόχους και διαγενεαλογικές ανησυχίες
- συμβιβάζει τις αντιθετικές έννοιες «οικονομική ανάπτυξη», «περιβαλλοντική προστασία»

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Ορισμοί για την αειφορία...

Η ανάπτυξη είναι αειφόρος όταν ικανοποιεί τις σύγχρονες ανάγκες χωρίς να μειώνει τις δυνατότητες των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες. (Έκθεση Μπρούτλαντ, WCED 1987)

Η ανάπτυξη είναι αειφόρος όταν βελτιώνει την ποιότητα ζωής στο πλαίσιο των ορίων που θέτει η φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων που υποστηρίζουν τη ζωή (UNEP/WWF/IUCN, 1991).

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Ανάλογα με τις παραδοχές διαμορφώνεται ένα φάσμα απόψεων που εμφανίζει δύο βασικές τάσεις:

- **Ήπια - τεχνολογική αιφφορία**

Η αιφφορία θα επιτευχθεί μέσω της επιστήμης, της τεχνολογίας και θεσμικών μέτρων.

- **Ισχυρή - οικολογική αιφφορία**

Η αιφφορία θα επιτευχθεί μέσω κοινωνικής αλλαγής.

ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
Ε.Δ.Ε.Υ.Α.

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Η αιεφορία είναι μια ανοιχτή έννοια...

Θέτει ερωτήματα:

- Τι πρέπει να είναι αιεφόρο και για ποιους;
- Σε ποιο βάθος χρόνου;
- Με τι είδους τεχνολογία;
- Με ποια μορφή ανάπτυξης; Ποια είναι τα όρια της;
- Ποιες είναι οι ανάγκες και ποιος τις καθορίζει;
- Σε ποια βάση λαμβάνονται οι αποφάσεις;

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Η έννοια της αειφορίας σηματοδοτεί την εξέλιξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης προς μια

Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία

Από δεκαετία του 1990

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία είναι:

- Ολιστική / συστημική / διεπιστημονική / διαθεματική
- Κριτική
- Προσανατολισμένη στις αξίες
- Πολιτική

Χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε πόλεις, φορείς και πολίτες για τη βιώσιμη διαχείριση του αναντικατάστατου φυσικού πόρου.

Σημαντικοί παράγοντες για το σχεδιασμό

- Στόχοι προγράμματος
- Αριθμός μαθητών
- Ηλικία μαθητών
- Διάρκεια προγράμματος
- Καιρικές συνθήκες
- Χώρος/ Υποδομή